

פי המדרש יג אמר רבי סימון כתיב (ורכס דו) כי מי גוי גדול וגו' רבי חנינא ורבי יהושע אומרים איתו אומה כאומה זו שירועת אופיה של אלהיה פירוש מנהגיו ודיניו. שמנהגו של עולם אדם שיש לו דין לובש שחורים ומחטף שחורים ומגדל זקנו ואינו חותך צפרניו לפי שאינו יודע איך יצא דינו. אבל ישראל אינם כן לובשים לבנים ומחטפים לבנים ומגלחים זקנם (ו) ומחטכין צפרניהם (ח) ואוכלים ושותים ושמים בראש השנה לפי שידועין שהקדוש ברוך הוא יעשה להם נס. לפיכך נוהגין לספר ולכבס (ט) בערב ראש השנה ולהרבות מצות בראש השנה. ומכאן תשובה למתענין בראש השנה: גוף ונוהגין באשכנז שאין נפילת אפים בערב ראש השנה (כ) כמו בשאר ערבי ימים טובים אף על פי שנופלין על פניהם כבוקר באשמורת:

7011

ידיבר ה' אל משה לאמר, דבר אל בני ישראל לאמר, נחמד השביעי נחמד לחמד יהיה לכם שנתון זכרון מרועה מקרא קדש. ראוי לשים לב אל אומריו לאמר זה פעמים.

אך יאמר וידבר ה' אל משה, לאמר ענין היום, שהוא היומו יום זכרון מרועה והכנעה ושבירת לב נחשונה שלמה. אך למה שהוא אלהינו הוא שופטינו והוא אבינו אז הרחמן וכל חפצו יתברך לרחמנו, על כן לכל נחטט אל לבנו נפתח דבריו להזכיר לנו המרועה וההכנעה, על כן רצה יתברך שיחמיל משה לדבר לנו הנפתחו יתברך, כי המרועה שמה וששון יהיה לנו כי כך הוא אופייא של אלהינו. על כן מצוונו לאכול ולשתות ולשמוח בו, ונבטח בו יתברך אם כניס אס כעבדים יחנונו ויוצא לאור משפטיו.

730
פ"א

אִיתָא בְּשֵׁם הַבַּעַל שֶׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ י"ג,
שְׂבִימִים הַנּוֹרְאִים לֹא יַעֲלֶה בְּלֵב
בְּלֵב הָאָדָם שֶׁיֵּצֵא דִּינֵו לְרַע חַס וְשָׁלוֹם,
רַק יֵאָמֵן שֶׁיֵּצֵא בְּכִי טוֹב, וּבְכֵךְ זֹאת
הָאֲמוּנָה מִמְּשִׁיב שְׂפִיחָה בֵּן:
(אמרי יהודה (ברעואן) פ"א שופטים ד"ה שבע)

בראש חיים

הכביה של צער בראש השנה מוזיק, כי אם על דרך כביה של שמחה ורביקות (כו), ובראש השנה מצוה לשמוח להורות אנתנו בטוחים כבנים הבטוחים שיוציא לאור משפט והחדוה הלו היא מגינה.

7111 פ"א

עומדים לפופים ומשתחוים רווחים (אבות פ"ה מ"ה). זה היה למען לא ישמע אחד דברי חבירו שמתודה על חטאיו, ונמלא הידיו והטפאים המה נקרא השתחוואות, ומלמד אותנו הכתוב להמודות בדרך הזה שאנחנו צנוחים בצמלתו יח"ש שירחם עלינו וימחול לנו על חטאמינו, ולא נעצבות שמפרש את חטאיו ומעורר דינים על עצמו, כי אם בצטחון גדול כמאמר הכתוב ומודה ועוז ירוחם.

7111 פ"א

...ובצירוף עוד האמונה והבטחון, להיות נכון לבו בטוח בה' כי חסד חסד הוא ומיכה ה' יח, וחנן ורחום ותלמיד קיא, וגו' ורב לסלוח תיכף ומיד שמבקש מחילה וסליחה מאתו ית' (כרוכ רחמין מוחה פשעי ושם טא, ג, כסני טהרני ושם, ו) וכל עונותיו מוחה וכו' ושם, א) בלי שום ספק וספק ספיקא בעולם, וכמו שאנו מברכין בכל תפלת י"ח תיקי שמבקשים סלח לנו כו' ברור אתה ה' חנון המרחם כלל תפלת י"ח תיקי שמבקשים סלח חשש ברכה לבטלה, אלא אין כאו שום ספק כלל, מאחר שבקשנו סלח לנו טחל לנו. ואילו לא היינו חוזרים וחוטאים היינו נגאלין מיד, כמו שאנו מברכין ברוך אתה ה' גואל ישראל...

אף על פי שאמרו ז"ל יכול כפורנו ויגלה וילבש לבנים ויתעטף לבנים, להרחות שינא צדימוס ואין אופי של אומה זו כאומה אחרת כו'. אין הענין הזה שיטמת האדם ויגיל, וישליך את רוע מעשיו אחרי גוו, ויבטח במקום שיוציא לאור משפטו. חלילה למאמין כן, אלא ודאי יהא עזב וסר וועף על חטאיו ויתענה עליהם מקודם לכן, ויבקש עליהם מלפני אלהינו יתברך ויתעלה שהוא מקבל שנים ומוחל וסולח. ואחר שיעשה מעשה הראוי לו, יעשה מעשה כמו שמוצטח לו שינא משפטו לאור, וילבש לבנים ויעשה כל מעשה המרחא לבני האדם שמחה וששון ונפרט לעיני האומות, שיכירו וידעו אהבתו של אלהינו יתברך ויתעלה עמנו מכל אומה ולשון, אבל סוף סוף נריך שלנו יהיה נכנע נשבר ונדכה נחשוכו הגדולה, מחכה ומקוה רחמי שמים כי רבים הם...

קב"ה

חדו שאמר שירו לו שיר חדש דהשמחה בר"ה היו ענין חדש, להיות שמחים ביום הדין שדוניו בו אס להטיב או להרע ח"ו, וא"כ היו זה "שיר חדש" להיות הטיבו נגן במרועה, דבמרועה המורה על יום הדין, יהיה בו שמחה, ישראל עושין כן, כי יש דבר ה' וכל מעשהו, בר"ה היו נאמונה, נוכח אמונה ובטחון בו ית', לכך עושה המשפט, ולכך מוכה אותם רק בשביל השמחה ובטחון...

7111 פ"א

והתשובה צריך להיות בשמחה ובבטחון על חסד הבורא ברוך הוא כי לא ישש ה' את צמו. ולכן אפשר לומר השעם לזה שאין נופלין על פניהם בערב ראש השנה, להראות שאין צריך לפל על פניו, רק לעמד באהבה ובשמחה לפני המקום:

וכל שאמינים שהוא הנה הנה יהיה הודאי שמו בן תהלתו:

שְׂבִימִתִּי בְּשֵׁם הַבַּעַל שֶׁם טוֹב זֵדוּהָ,
בְּשִׂאָדָם בָּא לִידֵי סְפָקוֹת בְּוֹדָי
אֵין ה' יתְּבַרַךְ אֶצְלוֹ, וְזֵהוּ פְּרוֹשׁ הַגְּמָרָא
(ברכות ג:) מ'י אֵיכָא סְפָקָא קָמֵי שְׂמִיָּא, כִּי
'הַיְוֵדָאִי שְׂמוּ בֵּן תְּהֵלְתוֹ', וְאָדָם שְׂהוּא נּוֹפֵל
לְסָפָקוֹת אֲזוּ בְּוֹדָי ה' יתְּבַרַךְ אֵינוּ אֶצְלוֹ,
עַד בָּאֵן דְּבִרְיוֹ. וְדָבָרֵי פִי חֲסָם חֲנִיטִּי:
(פרי חיים (ולאטטוב) אבות פ"א מט"ו ד"ה רבן גמליאל)

אִיתָא נש"ט, דרבי סבירא ליה דיוס הכיפורים מכפר בין לגנים בין לשאינס שנים. ולכאורה איך אפשר שרבי יהיה סובר שיום הכיפורים מכפר אף לשאינס שנים, הלא אמרו רז"ל כל האומר הקודשא בריך הוא וחרן וכו'. אך נראה דודאי בלא חשונה אינו כלום, אך הפי' הוא על פי מה שאמרו רז"ל בוור הקדוש על עון הולאת ז"ל, אמרו כלו חובין מלין נחיונמח לבר מהאי. וזהו שאמר אף לשאינס שנים, רצה לומר אף לאחון שאינן מקבלים אותם נחשונה כל השנה דהיינו על עון הנ"ל, ציוס הכיפורים מקבלים אותם.

לחפש ולפשפש במעשיו וְלשוב מהם בעשרת ימי חשובה. וספק עברה צריך יותר חשובה מעברה ודאית, כי יותר מתחנה כשיודע שעשה משאינו יודע, ולכן קרבן אשם תלוי הצורך להיות יותר ביקר מחטאת. (ד"ע ורובנו יתה ריש ברכות):

עוד יש לומר, שינדע שינצלנו נראה אוצר מדרשים, שהקדוש ברוך הוא מודיע לצדיק שישקראל יושעו, ואף על פי כן הצדיק ממשיך להתפלל, עלו אינו יודע, וכן מרדכי. ידע, ואף על פי כן קרע את בגדיו (ראה עוד אוצר המדרשים).

ורגל יודה בשם השמא

ג"ל אכנה

בשלחן הרה"ק הר"מ מטשרנובל ז"ע, ישב פעם איש שמעשיו לא היו הגונים, ונאנח מתוך עומק לבבו להשיית. ושמע מוהר"ם ז"ע את אנחתו, אמר, מי שאינו מאמין שכשאישי יהודי נאנח ועושה תשובה לפי ערכו, מקבלו מיד הקב"ה, הרי הוא אפיקורס.

כמ"כ אחרי יוה"כ, שהתורה העידה כי ביום הזה יכפר עליכם וגו', ואני ה' לא שנית, בודאי שצריכים להאמין שנמחלו כל החטאים. אלא שמהיום והלאה צריכים להזהר שלא לשוב לכסלה, והתודו חטאתם אשר חטאו ונסלח להם, ומה מאד צריכים להיות שמח שזכינו לזה. והשיית יתן לנו חג סוכות שמח.

ה'ל' ק"ז

לולא דברי המפרשים נ"ל, דזה הוי מענין אמונה ובטחון, להראות גדול בטחונינו בו יתברך שזכינו בדיון. והנה ידוע דתקיעה מורה על צדיק, ותרועה ושבירים מורים על רשעים. ולכך בריה דעריין לא זכו הבינונים, ממילא יש רשעים בעולם הנכתבין למיתה, ולכך תוקעין תקיעה המרמוז על הצדיקים, ותוקעין תרועה ושבירים המרמוז על הרשעים.

אך ביה"כ אנו בטוחין שאף הבינונים זכו, ואם כן כיון דהעולם נידון אחר רובו, הוי כולו זכאי, לכך הוי כולם צדיקים, לכך תוקעין רק תקיעה, לרמוז דעתה כולנו צדיקים, וזה מורה גדל הבטחון שאנו בטוחין בו יתברך, שעמך כולם צדיקים אחרי יוה"כ.

ד"ל (ג) (51)

יתן אל לבו לשוב מעבירות שבידו: הנה (י"ז) ונהגו שהנלקה אומר וידוע כשעה שנלקה (י"ח) והמלקה אומר והוא רמוז יספר עין וגו' (י"ח) שלשה פעמים שהם ל"ט מיכות כנגד ל"ט מכות (י"ז) ונהגו להלקות נרועה י כל זהו דלמי רח זכרון למלקות (י"ח) וקח רועה יא של עגל (י"ט) על דרך שנאמר (ישעיה ב, ג) ידע עור קוננו (כ"ז) והנלקה לא יעמוד ולא ישב רק מותה (ד) יב (כ"א) פניו (ו) לנפון ואמריו לדרוס (כ"ב) יוס הכיפורים אינו מכפר אלא על השנים המאמינים ככפרתו אבל המנעט בו ומחשבו נלנו מה מועיל לי יוס כפור זה (כ"א) אינו מכפר לו:

אצל הבעל שם טוב זכותו יגן עלינו היה פעם אחת במוצאי יום הכפורים שלא נראתה הלכנה לקדשה, והבעל שם טוב ראה אז ברוח קדשו שבאם יחסר המצנה הלזו חס ושלום תכף אחר יום הכפורים, חס ושלום לא טוב יהיה על ישראל, ונתעגם מאד מזה אחר יום הכפורים ורצה לעבד במחין דגדלות שלו שיהיה לכנה, ושאל פמה פעמים אם נראתה הלכנה, אך למרות זה התקדשו השמים בעבים עד שאין שום סכרא שיהיה לכנה עוד בלילה ההוא:

וחסידיו הבעל שם טוב זכותו יגן עלינו, לא ידעו מאומה עד היכן מגיעים הדברים מצד הלכנה או במוצאי יום הכפורים, ולאשר נהגו לעשות יום טוב במוצאי יום הכפורים, בצאתם בשלום מן הקדש בעבודתם ועבודת רבם הבעל שם טוב ביום הכפורים, אשר ממש היה דגמת עבודת הכהן הגדול, לכן גם הפעם היו שמחים מאד בקודין בהתלהבות קדש, ומתחלה רקדו בבית החיצון של הבעל שם טוב זכותו יגן עלינו, ואחר כך מגדל התלהבות בקודין של שמחה בתוך הבעל שם טוב הרהיבו בנפשם לבקש שגם הבעל שם טוב בעצמו זכותו יגן עלינו ירקד עמם, ויקחו גם את רבם הבעל שם טוב זכותו יגן עלינו בתוך ירקד עמם. ויהי בתוך הירקוד הקדוש הנה, קראו פתאם בקול שהלכנה בטיהרה, ורצו לקדש את הלכנה בלילה הנה, ואמר אז הבעל שם טוב זכותו יגן עלינו, שמה שרצה הוא הבעל שם טוב זכותו יגן עלינו לפעל בעבודה ומחין שלו ולא פעל, פעלו החסידים רק בשמחה לבד:

לכד' (דברי דוד (שזוטקוב) עמוד ג)